

Eeskuju tasub võtta Lotmani-aegsest Tartust

Intervjuu

Tanel Mätlik
Mitte-eestlaste
Integratsiooni
Sihtasutuse
juhataja

Kas avalik-õigusliku venekeelse kõrgkooli avamine on vajalik?

Olen nõus, et venekeelse intelligentsi arengu toetamine, vene kultuuri ja keele õpetamine on Eestis oluline, kuid seepärast ei ole põhjust hakata kõrghariduse tasandil tudengeid rahvuse alusel eraldama. Vaja on soodustada lähenevust, mitte jäigalt lahterdada, milline õppekava on eestlastele, milline venelastele ja teistele. Sellega tekitame ainult eraldatust juurde.

Kuidas peaks korraldama mitte-eesti emakeelega tudengite kõrgkooliõpet?

Parem valik on muuta ka eesti keelset õpet rahvusvahelisemaks, laiendada külalisloengute valikut, kutsudes sealhulgas esinema ka külalisprofessoreid Venemaalt. Vene emakeelega tudengid peaksid õppima eestlastega koos, sest erinevate kultuuride vahelises

“ Venelaste ja eestlaste koos õppides kasvab teineteisemõistmine ja hariduse kvaliteet. ”

suhtluses kasvab teineteisemõistmine ja hariduse kvaliteet ning liigub rohkem ideid.

Ka Juri Lotmani aegses semiootika õppe- ja teadustöös õppisid eri emakeeltega üliõpilased samas

Tartu Ülikooli struktuuriüksuses. Samuti on Helsingi Ülikoolis hulgaliselt ingliskeelseid loenguid, mida loevad heatasemelised õppejõud paljudest maailma ülikoolidest, aga siiski on soomlased jõuliselt kaitsnud ka oma keelt.

Eeskuju tasuks võtta brittidelt, kellel on ülikool, kus on pikaajaline tugev traditsioon Venemaa ja selle poliitika ning slavistika uurimises-õpetamises, samuti selle valdkonna tippasemel raamatukogud. Ka Eestis oleks mõistlik seda suunda tõsiselt arendada. Miks siis ei võiks eestlased sellistest õpingutest osa saada? „Eestist võiks tulevikus saada üks Euroopa juhtivaid Venemaa-uuringute keskusi, nii poliitika, kultuuri, meedia kui muudes valdkondades. Potentsiaal on meil selleks olemas, vajadus samuti. Olen kindel, et ka teised Euroopa riigid oleksid nõus selles projektis kaasa lööma.”

Kui sisseastujate keeleoskus on kõikum, jätkab Tallinna Tehnikaülikool venekeelse õppe pakkumist

Intervjuu

Jakob Kübarsepp
Tallinna
Tehnikaülikooli
õppeprorektor

Foto: Mente & Manu

Mis ulatuses toimub venekeelne õpe?

Seni on Tallinna Tehnikaülikool lähtunud põhimõttest, et vajadus on osalise, mitte täieliku venekeelse õppe järele. Osaline õpe tähendab, et ligikaudu 20% TTÜ-sse bakalaureuseõppesse vastu võetud üliõpilastest alustab enamikul erialadel õpinguid vene keeles. „Alustab” tähendab siinkohal seda, et venekeelne õpe, mis toimub valdavalt paralleelselt eestikeelse õppega, toimub ülikooli üld- ja alusõppeainetes enamasti kolme esimese semestri jooksul. Samal ajal pakutakse õppuritele võimalust tasuta eesti keelt õppida. Edasine õpe on eesti keeles. Venekeelset magistriõpet TTÜ-s ei ole. Sellel tasemel saab õppida kas eesti või inglise keeles. Küll aga on erandina, regionaalseid iseärasusi silmas pidades, TTÜ Virumaa Kolledžis käivitatud kaks venekeelse õppe-

ga rakenduskõrghariduse õppekava. Samas peavad kolledži õppurid läbima osa aineid eesti keeles. Tallinna Tehnikaülikooli põhimõte on, et olenemata haridustasemest, peavad lõpetanud (eelkõige magistrid) tööturul hakkama saama kolmes keeles, millest üks on vene keel.

Miks olete otsustanud pakkuda venekeelset kõrgharidust?

Vene keskkonnast tulnud õppurite jaoks muudab võimalus kõrgkoolis osaliselt vene keeles õppida olukorra mugavamaks ja nad integreeruvad eestikeelsesesse õppesse paremini.

“ Osaline venekeelne õpe aitab paremini integreeruda eestikeelsesesse õppesse. ”

Samas, kui venekeelsete üldhariduskoolide lõpetanute eesti keele tase paraneb, võib lähitulevikus vajadus venekeelse õppe järele väheneda. Vajadus pakkuda venekeelset õpet võib siis olla pigem majandusliku iseloomuga,

st ülikoolid soovivad saada rohkem õppureid ja eriti selliseid, kes ise oma õpingute eest tasuvad. Kui aga venekeelsete üldhariduskoolide lõpetanute eesti keele tase on sama kõikum kui praegu, siis kavatseme jätkata venekeelse osalise õppe pakkumist.

Milline on teie ülikoolis venekeelse hariduse tase?

Tase on üldjuhul samaväärne eestikeelsega, sest enamasti õpetab ainet nii eesti kui ka vene keeles sama õppejõud. Tulevikus võib venekeelse õppe püsijäämisega tekkida probleeme, sest nooremad õppejõud ei valda vene keelt akadeemilisel tasemel piisavalt hästi. Samuti on paralleelse kakskeelse õppe käigushoidmine ülikoolile väga kulukas, sest riiklik koolitellimus ei ole seda toetanud.

Kuidas saavad vene lõpetajad tööturul hakkama?

Tööturul saavad vene keeles alustanud inimesed sageli isegi paremini hakkama kui eestlased, kes üldjuhul vene keelt vajalikul tasemel ei valda. Eesti ettevõtete tööandjad väärtustavad lisaks eesti keelele ka vene keele oskust.

avamise laiem mõju ühiskonnale?

Kui maksumaksja rahastatud venekeelne üldhariduskool ei anna lõpetajatele ühiskonnas toimetulekuks piisavat eesti keele oskust ning avalik-õiguslik ülikool annab täies mahus venekeelset kõrgharidust, satub ülikoolilõpetaja varem või hiljem olukorda, kus töödandja või teatud valdkondades (näiteks pedagoogid) ka riiklik järelevalve hakkavad nõudma tööks vajalikku eesti keele oskust, mille puudumise korral võib inimene töö kaotada.

Kas on muid võimalusi vene tudengite eesti keele oskuse parandamiseks?

Muidugi on võimalik ka vene-

keelses bakalaureuseõppes saavutada lõpetajate piisavat keeleoskust, kuid kahtlemata oleks eesti keele hästi ära õppimise väljavaated tunduvalt suuremad, kui eesti keelt õpitaks mitte ainult eesti keele tundides, vaid seda kasutataks aktiivselt ka erialateadmiste omandamisel. Seda on näidanud põhikooli ja gümnaasiumi kakskeelse õppe kogemus. Sellega võrreldes on Katariina Kolledži avamise mõte pikk samm tagasi.

Venekeelne õpe oleks õigustatud ainult vene keele ja kirjanduse õpetajate ja muude vene kultuuri asjatundjate koolitamisel, aga ka siin peaks ülikool tagama lõpetajate piisava eesti keele oskuse. Seda-ki oleks kõige parem teha üldaine-

te eesti keeles õppimise kaudu.

Eesti koolide lõpetajaid astub igal aastal võrreldes ülikoolidesse igal pool üle maailma ja

“ Kuidagi ei tahaks uskuda, et vene noored eesti koolide lõpetajatest kehvemad on. ”

nad saavad hakkama nii võrreldes õppega, võrreldes õppega kui ka võrreldes keskkonda kohanemisega. Kuidagi ei tahaks uskuda, et vene noored neist kehvemad on.

Keeleseaduse muudatused aitavad tugevdada eesti keele positsiooni

Ilmar Tomusk

1. märtsil jõustusid keeleseaduse muudatused, millest suurem osa on seotud Keeleinspektsiooni järelevalvepädevusega, keelekasutuse ja keeleoskuse järelevalvega.

Nimelt reguleeris seni keeleseaduse täitmise järelevalvet Vabariigi Valitsuse 1996. aasta määrus „Keeleseaduse täitmise kontrolli kord“.

Kuna aga valitsuse määruse kohaselt peaks riiklik järelevalve olema reguleeritud seaduses, täiendati keeleseadusest peatükiga 1¹ „Riiklik järelevalve“. Järnevalt tutvustan olulisemaid muutunud sätteid.

Suuline asjaajamiskeel ning pehmed meetmed

Seadusemuudatus annab nüüd õiguse kontrollida asjaajamiskeele nõuete täitmist lisaks kirjalikule ka suulises asjaajamises: näiteks isikutega suhtlemisel ja volikogude istungite pidamisel (ptk 1¹ § 6²). Et tagada ettekirjutuse täitmist, võib nüüd inspektor teha „pehme“ meetmena sunniraha hoiatuse (ptk 1, § 6³). Kui isik täidab inspektori tehtud ettekirjutuse, siis ta sunniraha maksmine ei kuulu ka väärteomenetluse alla ning seda ei kanta karistusregistrisse. Võrdselt riigi- ja munitsipaalkeelidega saab nüüd ka erakoolides rakendada eesti keele oskuse ja kasutamise nõudeid, kuna ka haridus on arvatud avalike huvide loetellu (ptk 1¹, § 2¹).

Riik peab arendama eesti keele kõrval ka eesti viipekeelt ning

viibeldud eesti keelt. Kurdil või vaegkuuljal on nüüdsest õigus saada tõlgi abi suhtlemisel ametiasutustega või muudes vaegkuuljale olulistest valdkondades (ptk 1, § 4).

Ebaadekvaatsete keeleoskustunnistuste kehtetuks tunnistamine

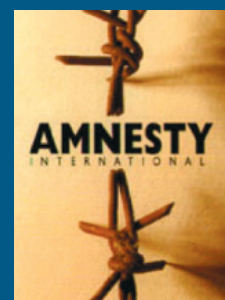
Nendel isikutel, kes ei oska eesti keelt oma keeleoskustunnistusel näidatud tasemel, võib nüüd keeleoskustunnistuse kehtetuks tunnistada (ptk 1¹, § 5²). Osaliselt laheneb ka vanade keeleoskuse kategooriatunnistuste probleem. Teatavasti võrdsustatakse keeleseaduse eelmise redaktsiooni aastatel 1990–1999 väljantud ebausaldusväärsete kategooriatunnistused uuemate tasemeeksamitunnistustega. 1. märtsil jõustunud seadusemuudatus tunnistab vastavusse viimise kehtetuks, sest ligi 90 protsendi kategooriatunnistuste omanike tegelik eesti keele oskus ei vasta tunnistusel märgitud. Need, kelle keeleoskus vastab tunnistusel märgitud, uut eksamit tegema ei pea, teistel tuleb aga sooritada vajalik tasemeeksam.

1. juulil 2008 võetakse kasutusse ka uus tasemeeksamite hindamise süsteem: Euroopa Nõukogu keeleõppe raamdokumendis määratletud keeleoskustaseme süsteem (ptk 1, § 5).

Eestikeelsele reklaamile võib nüüd lisada tõlke võõrkeelde või eesti keele piirkondliku erikuju, kusjuures eestikeelne tekst peab olema esikohal ega tohi olla halvemini vaadeldav, kui võõrkeelne tekst või eesti keele piirkondlik erikuju (ptk 5 § 23). Avalikel üritustel peab korraldaja tagama olulise võõrkeelse teabe tõlke eesti keelde (ptk 5 § 23).

Meedia uuest keeleseadusest

Värskest jõustunud keeleseaduse muudatused leidsid vastukaja Postimehes, Päevalehes ja SL Öhtulehes. Veel enne seaduse jõustumist tekkis ajakirjanduses elav arutelu kodumaiste veebilehekülgede

„repressiivseks ning karistavaks organiks, mis töötab sotsiaalsele integratsioonile ja läbikäimisele vastu“. Seejuures tuuakse tõestuseks katkeid ühe Tallinna taksojuhi kirjast, kes kaotanud töö just puuduliku eesti keele oskuse

keele üle. Kavand, mille kohaselt oleks kohalikele veebilehekülgetele hakatud nõudma eestikeelset esilehte, jäigi seaduse kinnistamata, ent muud punktid läbisid hääletuse edukalt.

Rõõmustava uudisena kirjutati viipekeelele uue staatuse andmisest: eesti viipekeel ja viibeldud eesti keel on lõpuks seadustatud ning keeleseaduses kirjas. Veebruaris ilmus SL Öhtulehes kirglik ja süüdistav artikkel Amnesty International'ilt, kes mõistab Eesti uue keeleseaduse hukka, nimetades seda lausa ahistamisvahendiks. Artikkel nimetab Keeleinspektsiooni

tõttu, olgugi et tal oli „kolm last, eluasemelaen ja alkohoolikut abikaasa“. Amnesty International'i seisukohavõtte järgnevat vastulauseid, kus näidatakse, et nimetatud organisatsiooni andmed põhinevad väärtalt tõlgendatud või vigastel faktidel, ja et nad ei ole arvestanud meie seadustiku ja tavade üldpilti.

Seaduse põhiuudendustest, nagu näiteks Keeleinspektsiooni pädevuse määratlemine, antakse lühülevaade neutraalsemates toonides. Uuendatud seadust iseloomustades tõdetakse, et see võimaldab tugevdada kontrolli eesti keele kasutamise üle.